
Finansinių rodiklių skaičiuoklė

„AUDITUM RATIO 100“

---

supažindinimas

UAB AUDITUM

Panaudokime jau turimus duomenis

Įmonė bent kartą į metus rengia finansines ataskaitas. Panaudokime šio darbo rezultatus ne tik pateikdami ataskaitas registru centrui, statistikos departamentui, bet ir saviems tikslams. Siūloma skaičiuoklė leis juos panaudoti naudingai. Tam reikės suvesti šiuos duomenis į skaičiuoklėje esančias formas. Priklausomai nuo įgūdžių suvesti 5 metų ataskaitas užims nuo 30 iki 90 minučių. Rezultate sužinosite arti 100 finansinių rodiklių, kurie sugrupuoti į 6 rodiklių grupes (jos išvardintos geltoname fone).

1 pav.

pagalba	PL	BS	CF	PELNO FORMAVIMOSI	PELNINGUMO	APYVARTUMO	LIKVIDUMO-MOKUMO	STABILUMO	VERTĖS
---------	----	----	----	-------------------	------------	------------	------------------	-----------	--------

Tai nėra įrankis atlikti sudėtingą finansinę analizę ar detalią įmonės veiklos analizę. Tai finansiniai rodikliai skirti atkreipti dėmesį į svarbiausius įmonės veiklos aspektus. Akivaizdus skaičiuoklės privalumas – ja naudotis paprasta ir lengva.

Finansinių rodiklių vartotojai, jų nauda

Finansiniai rodikliai - tai dažniausiai koeficientai, kurie yra paskaičiuojami iš finansinės atskaitomybės duomenų, norint nustatyti įmonės pelningumą, likvidumą, mokumą, apyvartumą ir kitką. Kai kuriems rodikliams reikalingi ir kiti duomenys (pavyzdžiui, skaičiuojant kiek uždirbto pelno (nuostolio) tenka 1-am įmonės darbuotojui) reikia žinoti darbuotojų skaičių. Šioje skaičiuoklėje yra 5 papildomai reikalaujami duomenys (darbuotojų skaičius, akcijų skaičius, nominalas ir rinkos vertė, bei paskelbti dividendai). Šioje skaičiuoklėje naudojama pelno (nuostolio) ataskaita, balansas ir pinigų srautų ataskaita. Atsižvelgiant į tai, kad nemažai įmonių nerengia pinigų srautų ataskaitos, pasistengta rodiklių skaičių, naudojant šią ataskaitą, minimizuoti. Neturėdami pinigų srautų ataskaitos prarandate 18 rodiklių. Primygtinai rekomenduojame įvesti bent nusidėvėjimo ir amortizacijos sąnaudas bei sumokėtas palūkanas ir tai įgalins paskaičiuoti EBIT ir EBITDA rodiklius, o nepaskaičiuoti liks tik 8 rodikliai. Pagrindiniai finansinių rodiklių vartotojai: kreditoriai (norintis įvertinti suteikiamo kredito riziką), investitoriai (siekiantis įvertinti įmonės veiklos naudingumą) ir įvairaus rango vadovai (privalantis priimti valdymo sprendimus). Taigi praktiškai visi, kas tiesiogiai dalyvauja versle.

Rodiklių stebėjimo ir panaudojimo svarbą taikliai iliustruoja „Verslo Žinių“ straipsnis, pristatantis Ciaran Walsh knygą „Pagrindiniai vadybos rodikliai“, teikdamas: „Beje, jei finansiniais rodikliais tinkamai mokate naudotis ir juos vertinti, bus gerokai lengviau suvokti, kas vyksta bendrovėje, kur link ji juda, ar pelningai dirbanti įmonė tokia ir išliks. O juk tai klausimai, jaudinantys kiekvieną verslo savininką. Be to, laiku pastebėjęs nesklandumus, ne vienas ir savo bendrovę būtų išsaugojęs. O apie įvairiausias grėsmes taip pat signalizuoja finansinės ataskaitos. Tad gebėti interpretuoti vieną ar kitą pelningumo, finansų struktūros, likvidumo rinkos rodiklį tiesiog būtina, nesvarbu, ar vadovaujate koncernui, ar mikro įmonei.“

Ši skaičiuoklė bus naudinga akcininkui/savininkui, kuris čia ras pelno susidarymo struktūrą nuo apatinės eilutės (grynasis pelnas). Galės įvertinti kaip auga pardavimai ir kaip su jais siejasi pelningumas. Ar tai atsispindi įmonės vertės augime? Kaip priimti strateginiai sprendimai atsispindi įmonės rodikliuose. Ar nauji produktai padidino pelningumą, ar įdiegta pardavimų veiklos kontrolės sistema padėjo padidinti prekių apyvartumą, sumažinti pirkėjų įsiskolinimą. Ir taip daug tokių ar ... Skaičiuoklė leis konkrečius veiklos įvykius susieti su jų finansine išraiška per pagrindinius finansinius rodiklius.

Čia pasistengta atrinkti rodiklius, kurie būtų pakankamai universalūs, bet nebūtų sudėtingi ir leistų patenkinti pagrindinius poreikius, o būtent įgalintų įvertinti įmonės pelningumą, mokumą, likvidumą, kapitalo struktūrą, pateiktų prielaidas dėl veiklos tęstinumo perspektyvos. Toliau trumpai apie skaičiuoklėje pateikiamas rodiklių grupes.

Pelno formavimosi rodikliai

Pelno formavimosi rodikliai padės nustatyti, kas labiausiai įtakoja bendrojo pelningumo kitimą iki pat grynojo pelningumo. Šių rodiklių sąrašas, naudojamas Pelno formavimosi grupėje matosi 2 paveiksle.

2 pav.

Bendrasis pelningumas	0.32 Lt	0.42 Lt	0.51 Lt	0.52 Lt
Pateikiami rodikliai (išskaičiuoti vienam pardavimų litui) parodo kaip įmonės veiklos elementai įtakoja				
Veiklos sąnaudos	-0.15 Lt	-0.27 Lt	-0.34 Lt	-0.37 Lt
Netipinės veiklos rezultatas	-0.03 Lt	0.28 Lt	0.01 Lt	0.05 Lt
FI veiklos rezultatas	-0.01 Lt	-0.01 Lt	0.21 Lt	0.33 Lt
Pagautės ir netekties rezultatas	0.00 Lt	0.00 Lt	0.00 Lt	0.00 Lt
Pelno mokestis	-0.02 Lt	-0.06 Lt	-0.06 Lt	-0.08 Lt
Grynasis pelningumas	0.11 Lt	0.36 Lt	0.33 Lt	0.46 Lt
Išskiriami svarbūs rodikliai (išskaičiuoti vienam pardavimų litui) jau įtraukti į aukščiau išvardintus straipsnius				
priskaitytas nusidėvėjimas ir amortizacija	-0.09 Lt	-0.13 Lt	-0.09 Lt	-0.05 Lt
sumokėtos palūkanos ir lizingo mokėjimai	-0.01 Lt	-0.04 Lt	-0.08 Lt	-0.09 Lt

Atlikti skaičiavimai parodys, kuri veikla turėjo lemiamą įtaką pelningumui, taip pat leis šiuos rodiklius palyginti laiko eigoje. Todėl mes ir siūlome suvesti penkių metų finansinių ataskaitų duomenys. Jeigu turite suprognozavę savo skaičius sekantiems metams juos taip pat sėkmingai galite panaudoti. Čia pat bus matyti kaip įmonės veiklą įtakoja mokamos palūkanos bei nusidėvėjimas ir amortizacija. Visi grupės rodikliai palyginamumo tikslais gaunami analizuojamo pelno dydį lyginant su pardavimų apimtimi. Išskyrus veiklos rentabilumo, kuriame lyginamos sąnaudos. Veiklos rentabilumo rodiklis parodo (3 pav.), kiek 1-am sąnaudų litui tenka grynojo pelno (nuostolio), demonstruodamas kaip naudingai leidžiamos įmonės lėšos.

3 pav.

Veiklos rentabilumo rodiklis (grynasis pelnas tenkantis 1-am sąnaudų litui).					
Veiklos rentabilumas	0.12 Lt	0.38 Lt	0.34 Lt	0.45 Lt	- 0.30 Lt

Čia pat pateikiame ir struktūrinę (procentinę) pelno susidarymo analizę (4 pav.), kuri vaizdžiai parodo vieno ar kito straipsnio įtaką bendrojo pelningumo kitime iki grynojo pelningumo.

4 pav.

Bendrasis pelningumas	100%	100%	100%
Veiklos sąnaudos	-48%	-64%	-67%
Netipinės veiklos rezultatas	-9%	67%	2%
FI veiklos rezultatas	-4%	-3%	41%
Pagautės ir netekties rezultatas	0%	0%	0%
Pelno mokestis	-6%	-15%	-12%
Grynasis pelningumas	34%	85%	64%
priskaitytas nusidėvėjimas ir amortizacija	-28%	-31%	-17%
sumokėtos palūkanos ir lizingo mokėjimai	-3%	-10%	-16%

Sekantys pelningumo grupės rodikliai tarsi pratęsia pelno formavimosi rodiklius, pateikdami dar daugiau informacijos apie įmonės pelningumą.

Pelningumo rodikliai

Darbalaukyje pateikiami svarbiausi pelningumo rodikliai, kurių skaičiavimuose pajamos siejamos ne tik su pardavimais, bet ir su turtu, nuosavybe, bei kitais dydžiais. Ne atsitikusiai šie rodikliai pristatomi pradžioje -

tai rodikliai, kurie geriausiai apibendrina svarbiausią įmonės veiklos rezultatą – pelną. Rodikliai parodo ar akcininkų turtas auga, ar pakankamai saugūs investitorių interesai. Ši rodiklių grupė sudaryta iš trijų pogrupių. Pirmiausia tai bendri pelningumo rodikliai (5 pav.), prie kurių priskiriamas ir veiklos pinigų srautų santykio su pardavimais rodiklis, parodantis, kokį pinigų srautą sugeneruoja vienas pardavimų litas. Lentelėje atskleidus stulpelį A, jame rasite rodiklio paskaičiavimo formulę, kuri pateikiama į kairę nuo rodiklio pavadinimo. Ši taisyklė galioja visiems rodiklių grupių darbalaukiams (sheet).

5 pav.

Bendri pelningumo rodikliai.			
VPS / Pardavimai	Veiklos pinigų srautų santykis su pardavimais	0.44 Lt	0.15 Lt
BP / Pardavimai	Bendrasis pelningumas	31.74%	42.45%
EBITDA / Pardavimai	EBITDA pelningumas	22.61%	58.67%
EBIT / Pardavimai	Veiklos (EBIT) pelningumas	13.75%	45.64%
EBT / Pardavimai	Ikimokestinis (EBT) pelningumas	12.69%	42.38%
GP / Pardavimai	Grynasis pelningumas	10.70%	36.05%

Toliau pateikiami visi svarbiausi pelningumo grupės rodikliai, tarp jų veiklos pelningumas¹ kur veiklos pelnas palyginamas su tais pačiais pardavimais. Šis rodiklis eliminuojamas mokesčius (valstybės politika) ir sumokėtas palūkanas (finansavimo kaštai) parodo pagrindinės veiklos efektyvumą, kadangi mokesčių optimizavimas ir finansavimo šaltinių paieška tiesiogiai nėra siejama su įmonės pagrindine veikla. Pateiktas ir veiklos pelno atstačius nusidėvėjimą ir amortizaciją rodiklis, kuris dar vadinamas EBIDTA pelningumo rodikliu. EBIDTA yra Angliško termino „Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization“ sutrumpinimas. Jis labai populiarus tarp kreditorių ir investitorių kadangi jiems parodo įmonės gebėjimą apmokėti skolas. Taip yra kadangi nusidėvėjimo ir amortizacijos sąnaudoms nėra tapačios piniginių sąnaudoms, praktiškai tai reiškia, kad šios lėšos gali būti panaudotos skoloms apmokėti. Rodiklis parodo (jei imsime ne procentine, bet vertine išraiška) kiek 1-am pardavimų litui tenka pelno prieš palūkanas, mokesčius, nusidėvėjimą bei amortizaciją.

Žinoma pelningumo analizė neapseina be populiarus bendrojo pelningumo rodiklio, parodančio koks yra santykis tarp pardavimo pajamų ir bendrojo pelno tuo suteikdamas informaciją įmonės kainodaros politikai (grubiai tariant tai produktų pardavimo marža). Nepamiršti ir kiti rodikliai. Be pardavimų pelningumo grupės rodiklių atspindinčių veiklos rezultatyvumą, turime ir turto ir nuosavybės pelningumo grupės rodiklius. Šie rodikliai ypač aktualus investitoriams (turto pelningumas) ir žinoma savininkams svarbus nuosavybės pelningumo rodiklius. Tam, kad lengviau būtų interpretuoti rodiklius, po dešinę galima atskleisti stulpelį „I“ su trumpu rodiklio apibūdinimu (6 pav.). Ši galimybė yra visuose skaičiuoklės darbalaukiuose. Rezultatą matome žemiau pateiktame vaizde su atskleistu komentaru.

6 pav.

Nuosavybės pelningumo rodikliai.		
Veiklos pinigų srautų santykis su nuosavu kapitalu	0.75 Lt	Kiek vienam nuosavo kapitalo litui tenka veiklos pinigų srauto.
Investicijų pelningumas (ROI)	11.84%	Padedą spręsti apie įmonės pritrauktų lėšų panaudojimo naudingumą (savininkų ir kreditorių lėšos).
Nuosavybės pelningumas (ROE)	18.28%	Padedą spręsti, kaip efektyviai panaudojamos savininkų lėšos. Labai priklauso nuo įmonės kapitalo struktūros. Rodiklių

Tarp šios grupės rodiklių nepamainomas yra nuosavybės pelningumas (trumpinamas kaip ROE nuo angliško pavadinimo Return on Equity) arba nuosavo kapitalo pelningumas (7 pav.), kuris parodo savininkų investuotų lėšų panaudojimo efektyvumą (arba kaip įmonės vadovybė panaudoją akcininkų turtą). Ne mažiau svarbu yra ir turto pelningumas (trumpinamas kaip ROA nuo angliško pavadinimo Return on Assets),

¹ Čia veiklos pelnas skaičiuojamas sekančiai: grynasis pelnas + mokesčiai + sumokėtos palūkanos. Angliškai tai EBIT arba Earnings Before Interest and Taxes. Norime atkreipti dėmesį, kad pagal kitą metodiką vietoje sumokėtų palūkanų imama gautų ir sumokėtų palūkanų skirtumas.

parodantis kiek grynojo pelno teko 1-am turto litui, o įvertinus tai, kad turtas įsigytas už savininkų, investitorių ir kreditorių lėšas, rodiklis kartu parodo ir įmonės visų lėšų valdymo efektyvumą.

7 pav.

Turto pelningumo rodikliai.		
Veiklos pinigų srautų santykis su turtu	0.35 Lt	0.04 Lt
Pastovaus kapitalo pelningumas (ROCE)	15.21%	21.65%
Turto pelningumas (ROA)	8.56%	10.18%
Nuosavybės pelningumo rodikliai.		
Veiklos pinigų srautų santykis su nuosavu kapitalu	0.75 Lt	0.10 Lt
Investicijų pelningumas (ROI)	11.84%	17.10%
Nuosavybės pelningumas (ROE)	18.28%	24.48%

Taip pat čia rasite ir tokius rodiklius, kaip kitos veiklos pelningumas ar grynojo pelno tenkančio 1-am įmonės dirbančiajam dydis. Nuosekliai su šios grupės rodikliais siejami ir apyvartumo grupės rodikliai.

Apyvartumo rodikliai

Šioje grupėje yra pateikiami rodikliai, kurie rodo įmonės lėšų judėjimą, bei resursų panaudojimo lygį. Įvairioje literatūroje šie rodikliai dar gali būti priskiriami efektyvumo, aktyvumo, veiklos grupės rodikliams. Nepaisant to, kokiai jie grupei priskiriami, jų paskirtis parodyti tam tikro resurso panaudojimo dažnumą (8 pav.). Paprastai analizuojamas įmonės trumpalaikis turtas, skolos tiekėjams, bei apyvartinio kapitalo struktūra, ką taip pat pateikia ir ši skaičiuoklė.

8 pav.

Turto ir trumpalaikio turto elementų apyvartumo rodikliai.					
Turto	0.80	0.28	0.08	0.09	0.06
Atsargų	5.97	3.43	2.25	2.92	3.54
Išankstinių apmokėjimų	537.53	513.13	175.80	251.38	15.43
Nebaigtų vykdyti sutarčių					
Pirkėjų įsiskolinimo	3.58	5.47	8.65	14.30	6.79

Atsargų ir pirkėjų apyvartumo rodikliai yra aktualiausi, nes kaip taisyklė būtent čia panaudojama didžiausia dalis įmonės apyvartinių lėšų. Šioje grupėje pateikiami ir keli apyvartinio kapitalo apyvartumo rodikliai bei pinigų ciklo lentelė. Pateikiami du pagrindiniai apyvartinio kapitalo rodikliai (9 pav.), pirmasis parodo apyvartinio kapitalo apyvartų skaičių per metus, o antrasis, kuris laikomas geru tarp 1.2 – 2.0 parodo, kad

9 pav.

Apyvartinio kapitalo apyvartumo rodiklis.			
Apyvartinio kapitalo (1)	4.46	-1.07	Apyvartinio kapitalo apyvartų skaičius per metus. Žemas rodiklis turėtų kelti susirūpinimą dėl
Apyvartinio kapitalo (2)	1.33	0.69	Rodo absoliučią apyvartinio kapitalo reikšmę, gera laikoma kuomet yra tarp 1.2 ir 2.0.

esant žemesnei rodiklio reikšmei įmonė yra rizikingai skolinga, o kuomet viršija 2, kad įmonė nesugeba pasinaudoti pirkėjais mažinant jų įsiskolinimą. Žinoma pateiktos ribos yra tik orientacinės ir jokių būdu negalima jų suabsoliutinti. Jų paskirtis atkreipti dėmesį ir išsiaiškinti priežastis.

Dar kartą priminsime, kad yra lengva sužinoti kaip rodiklis yra paskaičiuojamas, kadangi po kaire nuo rodiklio pavadinimo atskleidus stulpelį rasime rodiklio paskaičiavimo formulę, ką iliustruoja 10 paveikslas.

10 pav.

		Pinigų ciklas - kiek DIENŲ įmonės pinigai būna atsargų, pi	
Atsargų apyvartumas + Pirkėjų įsiskolinimo padengimas - 7	14	Pinigų ciklas	138
(Atsargos / Savikaina) x 365	15	Atsargų apyvartumas	61
(Gautinos / Pardavimai) x 365	16	Pirkėjų įsiskolinimo padengimas	102
(TĮ / Savikaina) x 365	17	Tiekėjų sąskaitų apmokėjimas	25
Atsargų apyvartumas + Pirkėjų įsiskolinimo padengimas	18	Veiklos ciklas	163

Aukščiau parodoma svarbi rodiklių grupė, kuri parodo veiklos ciklą (susideda iš atsargų apyvartumo ir pirkėjų įsiskolinimo apyvartumo) ir pinigų ciklą (iš veiklos ciklo trukmės minusuojamas tiekėjų sąskaitų apmokėjimo apyvartumo dydis dienomis). Veiklos ciklas parodo kiek laiko trunka vienas įmonės veiklos ciklas nuo produkto įgijimo iki jo faktinio apmokėjimo, o pinigų ciklas parodo, kiek veiklos ciklo rodiklį kompensuoja tiekėjai (kiek jie pasirengę savo lėšomis mažinti įmonės veiklos ciklą). Tai galima taip pat apibūdinti kaip įmonės aktyvumą, kuris rodo, kaip greitai atsargos ir debitorinis įsiskolinimas įgyja pinigų formą. Be abejo tai leidžia spręsti ir apie valdymo efektyvumą. Duomenys svarbūs vadovams ir specialistams, teikia informaciją apie poreikį detalesnei analizei.

Beje, atskleidę darbalaukio viršuje užskleistą eilutę sužinosite pagrindinius finansinius dydžius, kurie siejasi su darbalaukio rodikliais, šiuo atveju tai būtų pateikti 11 paveiksle.²

11 pav.

Pardavimai, tūkst.LT	43`002	35`919	32`347	35`947	26`754
Turtas, tūkst.LT	53`758	127`135	381`192	382`702	418`407
Apyvartinis kapitalas, tūkst.LT	9`646	-33`656	-24`204	232	-44`828

Likvidumo - Mokumo rodikliai.

Tai svarbūs rodikliai, kurie parodo įmonės galimybes vykdyti savo įsipareigojimus, o tai labai svarbu bankams ir kitiems įmonės kreditoriams. Literatūroje šie rodikliai dar vadinami įsipareigojimo rodikliais. Netekus kreditorių pasitikėjimo gali nulemti brangesnius pasiskolintų resursų kaštus, kas ne tik mažina pelną, bet ir didina bankroto tikimybę. Praradus tiekėjų pasitikėjimą blogėja apmokėjimo sąlygos, esant pilnam nepasitikėjimui tenka atlikti net išankstinius mokėjimus, kad be abejo negerina įmonės finansinės būklės. Taigi visa tam skirta net 16 rodiklių, kurie sugrupuoti į 5 pogrupius: likvidumo, trumpalaikio ir ilgalaikio mokumo, palūkanų padengimo, įsipareigojimų vykdymo savo veiklos rezultatais. Pradėkime nuo trumpalaikio likvidumo. Jis parodo įmonės gebėjimą vykdyti trumpalaikius įsipareigojimus, apibūdina jos gebėjimą turimą turtą paversti grynaisiais pinigais. Yra trys pagrindiniai trumpalaikio likvidumo rodikliai (12 pav.), iš kurių įdomiausias būtų kritinio likvidumo rodiklis dar vadinamas skubaus likvidumo rodikliu.

12 pav.

Likvidumo rodikliai parodo įmonės galimybes padengti trumpalaikius įsipareigojimus savo apyvartiniu turtu.					
Einamojo likvidumo	1.65	0.35	0.44	1.01	0.19
Kritinio likvidumo	1.31	0.23	0.27	0.66	0.08
Absoliutaus likvidumo	0.05	0.03	0.00	0.01	0.00

Jei einamojo (bendrojo) likvidumo rodiklis parodo trumpalaikio turto santykį su trumpalaikiais įsipareigojimais parodydamas kiek 1-am trumpalaikio įsipareigojimo litui tenka trumpalaikio turto, tai kritinio likvidumo rodiklis dar labiau susiaurina trumpalaikio turto sąvoką iš jos eliminuodamas atsargas,

² Ši taisyklė galioja visiems rodiklių grupių darbalaukiams (sheet).

kurios esant skubiam poreikiui atsiskaityti dažniausiai nėra galimos realizuoti per trumpą laiką. Taigi šie rodikliai daugiau signalinio pobūdžio.

Ne mažiau svarbūs kreditoriams ir ilgalaikio mokumo rodikliai (taip pat jų dinamika), kurie leidžia susidaryti įmonės-skolininkės patikimumo vaizdą. Kad ir bendrasis skolų rodiklis, kuris kaip parodo formulė leidžia nustatyti kiek 1-am turto litui tenka viso skolų. Visi šie rodikliai (13 pav.) parodo įmonės turto ir jos

13 pav.

Ilgalaikio mokumo rodikliai.				
Skolos / Turtas	Bendrasis skolų	0.53 Lt	0.58 Lt	0.17 Lt
NK / Skolos	Pastovaus mokumo	0.88 Lt	0.71 Lt	4.96 Lt
II / Turtas	Ilgalaikių skolų	0.25 Lt	0.18 Lt	0.06 Lt
IT / II	Ilgalaikių skolų apdraustumo	2.13 Lt	4.79 Lt	17.24 Lt

įsipareigojimų santykį, kas yra svarbu kreditoriams, o taip pat ir savininkams randant tarpusavio pasitikėjimą. Taip pat norime atkreipti dėmesį, kad formulėse dažnai naudojami sutrumpinimai, kurių pilnus pavadinimus rasite atskleidę rodiklių darbalaukio apačioje užskleistą eilutę Ši taisyklė galioja visiems rodiklių grupių darbalaukiams (sheet). Žemiau pateiktas vaizdas, ką matome užskleistu atveju ir ką atskleidus (14 pav.).

14 pav.

+	37		
	43		
	44		
	45		
-	37		
	38	Trumpalaikis turtas (TT)	Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis (TIFS)
	39	Trumpalaikiai įsipareigojimai (TĮ)	Finansinės skolos (trumpalaikės) (TFS)
	40	Ilgalaikiai įsipareigojimai (II)	Finansinės skolos (ilgalaikės) (IFS)
	41	Veiklos pelnas plus nusidėvėjimas (EBITDA)	Grynieji pagrindinės veiklos pinigų srautai (VPS)
	42	Grynasis pelnas (GP)	Statistikos departamentas (SD)
	43		
	44		

Šiai grupei rodiklių priskiriami ir rodikliai, kurie ypač vertingi vertinant įmonės pajėgumą savo veiklos rezultatais: mokėti palūkanas ir grąžinti skolas. Tam skirti du rodiklių porūšiai (15 pav.) , kurie vaizdžiai

15 pav.

Palūkanų padengimo rodikliai parodo įmonės galimybes vykdyti reguliarius įsipareigojimus bankams.					
GP / Sumokėtos palūkanos	Palūkanų padengimo (1)	10.14	11.03	5.46	9.93
EBITDA / Sumokėtos palūkanos	Palūkanų padengimo (2)	21.42	17.95	8.95	13.65

parodo kiek savo veiklos rezultatais (grynuoju pelnu ir veiklos pelnu atstačius nusidėvėjimą ir amortizaciją) įmonė galėjo padengti palūkanas. Svarbu ir stebėti tai kaip įmonė savo veiklos rezultatais gali vykdyti savo įsipareigojimus, šiam pogrupiui skyrėme 5 rodiklius, kurie žemiau ir pateikti.

16 pav.

Rodikliai parodo įmonės gebėjimą vykdyti įsipareigojimus savo veiklos rezultatais.				
Skolos / VPS	Skolų santykis su veiklos pinigų srautais	1.52	13.65	3.71
TĮ / VPS	TĮ santykis su veiklos pinigų srautais	0.79	9.45	2.49
Skolos / EBITDA	Skolų santykis su EBITDA	2.94	3.52	3.67
EBITDA / Skolos aptarnavimo kaštai	Skolų grąžinimo naštos	2.35	1.39	0.32
EBIT / (TIFS + TFS)	Skolų grąžinimo	6.17	0.39	0.55

Svarbūs yra ir ilgalaikio mokumo rodikliai (17 pav.). Pavyzdžiui pastovaus mokumo rodiklis parodo, kiek 1-am skolos litui tenka nuosavo kapitalo ir parodo kiek savininkai prisiima finansinės atsakomybės už įmonės įsipareigojimus.

17 pav.

<u>Ilgalaikio mokumo rodikliai.</u>					
Bendrasis skolų	0.53 Lt	0.58 Lt	0.17 Lt	0.13 Lt	0.28 Lt
Pastovaus mokumo	0.88 Lt	0.71 Lt	4.96 Lt	6.82 Lt	2.62 Lt
Ilgalaikių skolų	0.25 Lt	0.18 Lt	0.06 Lt	0.08 Lt	0.14 Lt
Ilgalaikių skolų apdraustumo	2.13 Lt	4.79 Lt	17.24 Lt	11.51 Lt	6.76 Lt

Tokia trumpa likvidumo – mokumo rodiklių apžvalga. Toliau apibūdinsime stabilumo grupės rodiklius.

Stabilumo rodikliai

Stabilumo grupės rodiklius galima suskirstyti į dvi pagrindines grupes. Pirma grupė - tai rodikliai dar vadinami sverto ar finansinio stabilumo rodikliais ir kurie parodo įmonės finansavimo šaltinius. Atrinkti 6 rodikliai (18 pav.) gerai apibūdina įmonės kapitalo struktūrą, kokybę.

18 pav.

<u>Sverto rodikliai.</u>				
IT / PK	Auksinės balanso taisyklės	0.75	1.44	1.07
Turtas / NK	Finansinės priklausomybės	2.14	2.40	1.20
PK / Turtas	Pastovaus finansavimo	72%	60%	89%
NK / Turtas	Nuosavybės koncentracijos	47%	42%	83%
Skolos / NK	Finansinis svertas	1.14	1.40	0.20
AK / PK	Apyvartinio kapitalo dalies	0.25	- 0.44	- 0.07

Pirmasis rodiklis dar vadinamas auksinės balanso taisyklės rodikliu parodo kiek ilgalaikis turtas yra finansuojamas pastoviu kapitalu, laikoma, kad šis rodiklis turi „suktis“ aplink vienetą. Tačiau žinoma nėra taisyklių be išimčių. Pastovus kapitalas parodo turto dalį kuri kuria pajamas, bendrai tai kapitalo investicijos būtinos įmonei funkcionuoti. Paskaičiuoti jį galime lengvai iš turto atimame trumpalaikius įsipareigojimus. Finansinės priklausomybės rodiklis parodo kiek kapitalas suformuotas iš nuosavų, o kiek iš skolintų lėšų³. Rodikliai leidžia pamatyti įmonės kapitalo struktūrą, nustatyti kiek ji priklauso nuo išorinio finansavimo. Antra rodiklių grupė skirta bankroto galimybei įvertinti. Joje mes randame LR statistikos departamento stebimus rodiklius kurie žymi įmonės veiklos tęstinumo problemas.

19 pav.

Einamojo likvidumo	1.65	0.35	Sugebėjimas savo trumpalaikiu turtu padengti trumpalaikius įsipareigojimus.
Bendrasis skolų	53%	58%	Ilgalaikio mokumo būseną. Rodo kokia turto dalis praskolinta. Geru laikomas a
Grynasis pelningumas	10.70%	36.05%	Pardavimų pelningumas įvertinus visas pajamas ir išlaidas, dar vadinamas a
Apyvartinio kapitalo manevringumo	0.51	- 0.18	Kiek vienam apyvartinio kapitalo litui tenka atsargų. Aukštas (pastoviai didėja

Matome, kad jie seka įvairias grėsmes: trumpalaikio ir ilgalaikio mokumo tendencijas, grynojo pelningumo dinamiką bei apyvartinio kapitalo manevringumą (19 pav.). Visa tai komplekse leidžia pajusti įmonės veiklos tęstinumo problemas. Šiuos statistikos departamento sekamus rodiklius papildome vienu geriausiai žinomu ir populiariu E. Altman'o Z rodikliu bankroto galimybei prognozuoti (20 pav.). Kaip matome jis parengtas trims įmonių tipams taigi praktiškai pritaikomas mūsų sąlygomis. Taip pat pateikiame ir Springate rodiklį bankroto galimybei prognozuoti (jis parengtas praėjus 1978 metais sekant Altman'o metodika ir procedūromis).

³ Rodiklio dydis 2.14 reikštų, kad formuojant turtą 1-am nuosavo kapitalo litui tenka 1.14 skolinto kapitalo lito.

20 pav.

E. Altman'o Z rodikliai bankroto galimybei prognozuoti.					
Įmonėms kotiruojamoms biržoje	5.37	1.89	4.22	11.89	1.30
Įmonėms nekotiruojamoms biržoje	1.77	0.93	2.30	3.23	1.02
Individualioms ir paslaugų įmonėms	3.39	0.47	5.31	7.94	1.98

Prie jo reikšmių galime rasti ir rodiklių indikacijas (21 pav.).

21 pav.

Įmonėms kotiruojamoms biržoje	1.30	Rodiklis žemiau 1.8 bankroto tikimybė labai didelė, tarp 1.8-2.7 didelė. Tikimybė maža rodikliui virš
Įmonėms nekotiruojamoms biržoje	1.02	Rodiklis žemiau 1.23 bankroto tikimybė labai didelė, tarp 1.23-2.9 didelė. Tikimybė maža rodikliui v
Individualioms ir paslaugų įmonėms	1.98	Rodiklis žemiau 1.1 bankroto tikimybė labai didelė, tarp 1.1-2.59 bankrotas įmanomas. Tikimybė m

Taip pat yra pateikta ir jo sudedamųjų dalių vertinė išraiška (22 pav.).

22 pav.

Įmonėms nekotiruojamoms biržoje	1.77	0.93
<i>apyvartinio kapitalo ir turto santykis</i>	0.13	- 0.19
<i>nepaskirstyto pelno ir turto santykis</i>	0.16	0.17
<i>pelno prieš apmokestinimą ir turto santykis</i>	0.32	0.37
<i>nuosavo kapitalo ir skolų santykis</i>	0.37	0.30
<i>pardavimų ir turto santykis</i>	0.80	0.28

Taigi rodiklio 1.77 balai susideda iš aukščiau kursyvų pažymėtų rodiklių balų. Akivaizdžiai matome kuris rodiklis teigiamai, o kuris neigiamai įtakojo bendrąją rodiklio reikšmę. Norime atkreipti dėmesį, kad čia pateikta ne rodiklio reikšmė, bet reikšmė perskaičiuota pagal Altman'o formulę.

Analogiška informaciją (23 pav.) randame ir prie Springate rodiklio paskaičiavimo. Šio rodiklio kritinė riba yra 0.862 žemiau kurios įmonei gresia bankrotas. Šio rodiklio paskaičiavime didesnis vaidmuo tenka įmonės pelnui ir trumpalaikiams įsipareigojimams.

23 pav.

Gordon L.V. Springate'o Z rodikliai bankroto galimybei prognozuoti (Altman'o modelis)			
Springate Z rodiklis	1.08	0.43	0.28
<i>apyvartinio kapitalo ir turto santykis</i>	0.18	- 0.27	- 0.07
<i>EBIT pelno ir turto santykis</i>	0.34	0.40	0.12
<i>pelno prieš apmokestinimą ir TĮ santykis</i>	0.24	0.20	0.19
<i>pardavimų ir turto santykis</i>	0.32	0.11	0.03

Vertės rodikliai

Tai paskutinė šioje skaičiuoklėje pateikiama rodiklių grupė, tačiau ne mažiau įdomi ir vertinga. Vertės rodikliai, dar vadinami rinkos rodikliais, parodo kiek įmonė yra įdomi kaip investavimo ar įsigijimo objektas. Taigi akivaizdu, kad šie rodikliai įdomiausi potencialiems investuotojams ar įmonės pirkėjams, taip pat ir esamiems įmonės akcininkams. Pagrindiniai dydžiai skaičiuojami per vieną akciją, kaip pagrindinį įmonės nuosavybės pirkimo-pardavimo objektą. Skaičiuoklėje paskaičiuojame tokius dydžius kaip įmonės kapitalizacija ir jai artimą verslo vertę. Šioje grupėje daugeliui rodiklių paskaičiuoti būtina akcijos rinkos vertė. Lietuvoje tik mažuma įmonių kotiruojamos biržoje, o ir kotiruojamos ne visuomet pakankamai

likvidžios. Bet manome, kad šioje vietoje galima pasielgti kiek kitaip: tam tikra prasme pažaisti ir neesant akcijos rinkos kainai nustatyti ją intuityviai (koks gi verslininkas neturi šio jausmo).

24 pav.

IK = ARK * Akcijų skaičius	Įmonės kapitalizacija, tūkst.LT	179`106	154`000
VV = IK+ Finansinės skolos - Pinigai ir	Verslo vertė, tūkst.LT	192`986	216`059

Tikrai bus įdomu pažiūrėti, kaip su šia kaina pasiskaičiuos įmonės kapitalizacija, verslo vertė. Kokie bus santykiniai rodikliai. Pavyzdžiui, kaip šalia vienas kito atrodys akcijos rinkos kaina, akcijos buhalterinė vertė ir akcijos tikroji vertė (25 pav.), kuri parodo, kiek investuotojas pasirengęs sumokėti už akciją, lyginant su jos buhalterine verte. Kuo šis santykis žemesnis tuo akcija pigesnė (vienetas rodo, kad akcijos rinkos kaina yra lygi akcijos buhalterinei vertei).

25 pav.

Akcijos rinkos kaina	20.00 Lt	14.00 Lt	38.50 Lt	30.00 Lt	8.70 Lt
Akcijos buhalterinė vertė	2.81 Lt	4.81 Lt	28.84 Lt	10.73 Lt	9.73 Lt
Akcijos tikrosios vertės	7.11 Lt	2.91 Lt	1.34 Lt	2.80 Lt	0.89 Lt

Taigi čia palyginama apskaitinis įmonės turtas ir šio turto vertės rinkos ar potencialių pirkėjų įvertinimas. Šiuo požiūriu vertinant įmonę pateikiame dar visą grupę rodiklių (26 pav.), kurie taip pat leidžia per akciją įvertinti įmonės grynąjį pelną, veiklos pelną, pardavimus.

26 pav.

Verslo vertės ir pardavimų santykis	4.49 Lt	6.02 Lt	14.45 Lt	26.91 Lt
Akcijos buhalterinė vertė	2.81 Lt	4.81 Lt	28.84 Lt	10.73 Lt
Akcijos tikrosios vertės	7.11 Lt	2.91 Lt	1.34 Lt	2.80 Lt
Akcijos rinkos kainos ir pelno santykis (P/E)	38.92 Lt	11.89 Lt	39.80 Lt	56.46 Lt
Akcijos kainos ir pardavimų santykis	4.17 Lt	4.29 Lt	13.09 Lt	25.96 Lt
Grynasis pelnas vienai akcijai	0.51 Lt	1.18 Lt	0.97 Lt	0.53 Lt
Veiklos pelnas 1-ai akcijai	0.66 Lt	1.49 Lt	1.33 Lt	0.68 Lt
Veiklos pinigų srautas tenantis 1-ai akcijai	2.10 Lt	0.49 Lt	1.57 Lt	0.05 Lt

Visas šių rodiklių kompleksas leidžia į tą pačią įmonę pažvelgti per įvairių ekonominių kategorijų (pelnas, pardavimai, pinigų srautas, turtas) prizmę. Prie šių rodiklių dar pateikiami dividendų vertės rodikliai (27 pav.), kurie parodo akcininkų gaunamą tiesioginę naudą. Tenka tik apgailėstauti, kad prie dabartinio apmokestinimo, vis mažiau įmonių juos išmoka.

27 pav.

Dividendai vienai akcijai	0.20 Lt	0.05 Lt	Kiek vienai akcijai tenka dividendų.
Dividendų išmokėjimo	39%	4%	Kokia dalis pelno skirta dividendams.
Dividendų pajamingumo	0.01 Lt	0.00 Lt	Kiek, įsigijus akciją rinkos kaina, dividendų tel

Apibendrinus galima pasakyti, kad čia rasite patogioje formoje atrinkus ir susistemintus rodiklius, kurie mūsų nuomone suteiks Jums bazinę informaciją, kurią manome esant minimaliai svarbu žinoti ir stebėti. Skaičiuoklė parengta su MS Excel priemone ir yra paprasta naudojime. Parengtos patogios formos suvesti duomenis reikalingus rodikliams paskaičiuoti. Duomenų suvedimas užtruks tikrai neilgai. Rezultate turėsite informaciją, kuri leis tvirčiau jaustis ir padės anksčiau pastebėti nerimą keliančius simptomus. Skaičiuoklė praktiškai neužima vietos (iki 250 KB, kai MP3 formato daina virš 2000 KB) taigi informaciją galite lengvai perduoti bet koku Jums priimtinu būdu.

PASTABOS

1. Įsigijusius skaičiuoklę *Auditum ratio 100* vartotojus jos naudojimo klausimais nemokamai konsultuojame 2 valandas.
2. Skaičiuoklės *Auditum ratio 100* adaptavimas specifiniams vartotojo poreikiams atliekamas už papildomą mokestį.

SĖKMĖS DARBE